

Kvalitetsfonden 1991/92

- Projekt, handläggning och utvärdering

Roland Friberg

R&D Report
Statistics Sweden
Research - Methods - Development
1993:1

INLEDNING

TILL

R & D report : research, methods, development / Statistics Sweden. – Stockholm : Statistiska centralbyrån, 1988-2004. – Nr. 1988:1-2004:2.

Häri ingår Abstracts : sammanfattningar av metodrapporter från SCB med egen numrering.

Föregångare:

Metodinformation : preliminär rapport från Statistiska centralbyrån. – Stockholm : Statistiska centralbyrån. – 1984-1986. – Nr 1984:1-1986:8.

U/ADB / Statistics Sweden. – Stockholm : Statistiska centralbyrån, 1986-1987. – Nr E24-E26

R & D report : research, methods, development, U/STM / Statistics Sweden. – Stockholm : Statistiska centralbyrån, 1987. – Nr 29-41.

Efterföljare:

Research and development : methodology reports from Statistics Sweden. – Stockholm : Statistiska centralbyrån. – 2006-. – Nr 2006:1-.

R & D Report 1993:1. Kvalitetsfonden 1991/92 – projekt, handläggning och utvärdering / Roland Friberg.

Digitaliserad av Statistiska centralbyrån (SCB) 2016.

Kvalitetsfonden 1991/92

- Projekt, handläggning och utvärdering

Roland Friberg

R&D Report
Statistics Sweden
Research - Methods - Development
1993:1

Från trycket
Producent
Ansvarig utgivare
Förfrågningar

Februari 1993
Statistiska centralbyrån, utvecklingsavdelningen
Lars Lyberg
Roland Friberg, 08-783 47 17

© 1993, Statistiska centralbyrån
ISSN 0283-8680

INNEHÅLL

Avsnitt		Sida
1	Inledning och bakgrund	2
2	Ansökningar	3
3	Handläggning	3
4	Resursfördelning	4
5	Projektöversikter	6
6	Kostnadssammanställning	13
7	Utvärdering	14

Januari 1993

Kvalitetsfonden 1991/92

Projekt, handläggning och utvärdering

Roland Friberg

Sammanfattning

I Kvalitetsfonden 91/92 fördelades 1 148 tkr till fjorton kvalitetsprojekt inom den anslagsfinansierade statistikproduktionen. Mer än hälften av resurserna (57 procent) fördelades till registerfrågor och datainsamlingsrutiner. Drygt 30 procent fördelades till mätfel och bortfall. Satsningen på kvalitetsprojekten har på ett mycket effektivt sätt bidragit till att rikta de metod- och produktansvarigas uppmärksamhet på kvalitetsproblemen i respektive statistikprodukter. Detta framgår tydligt av antalet ansökningar. Kvalitetsfonden kunde bara tillgodose högst en tredjedel av intresset. Alla kvalitetsprojekt har gett ett betydande kunskapstillskott om kvalitetsproblemen och kommer att avsätta konkreta resultat i form av en mera tillförlitlig statistik och bättre kvalitetsdeklarationer.

Det utnyttjade beloppet uppgick till 744 tkr. Tre projekt, som fick sammanlagt mer än 270 tkr tilldelade, visade sig inte kunna genomföras på grund av ändrade förutsättningar i statistikproduktionen sedan ansökningarna beviljades. Ett projekt förbrukade 100 tkr mindre än vad som förutsågs i ansökningen. De produktansvariga enheterna tillförde 76 tkr av egna resurser för att genomföra projekten.

1 Inledning och bakgrund

Kvalitetsfonden är en satsning av SCBs ledning på kvalitetshöjande åtgärder i den anslagsfinansierade statistikproduktionen. För kalenderåret 1990 avsattes en miljon kronor. Fjorton kvalitetsstudier genomfördes. Resultaten ställdes samman och utvärderades i en särskild rapport "Kvalitetsfonden 1990. Projekt - handläggning - utvärdering", R&D Report 1991:7 (SCB, U-avdelningen). Det konstaterades i rapporten att "satsningen på kvalitetsprojekten under 1990 har fallit väl ut. Arbetet har resulterat i ett antal väl avrapporterade studier. Studierna har sammantaget givit positiva resultat i form av en ökad kunskap om kvalitetsproblemen och möjligheter att åtgärda dem. De flesta studierna ger bestående resultat genom de åtgärder som redan nu vidtagits eller senare kommer att vidtas i statistikproduktionen, t ex genom justering av blanketter, omformulering av frågor, tydligare information och anvisningar, införande av granskningsrutiner, förenklingar och snabbare publicering".

SCBs verksledning fortsatte satsningen på kvalitetshöjande åtgärder under 1991/92 och avsatte nya resurser till kvalitetsstudier i Kvalitetsfonden 1991/92. Behovet av en förstärkt resurstilldelning till kvalitetsprojekt kunde avläsas redan i ansökningarna till 1990 års Kvalitetsfond. Ansökningarna var så många att bara en mindre del av kvalitetsprojekten kunde tillgodoses i den omgången.

Motivet för Kvalitetsfonden 1991/92 är detsamma som det var 1990. Det formulerades i underlaget till GD-beslutet på följande sätt:

"Under senare år har allt färre studier av kvaliteten i undersökningar genomförts. Speciellt gäller detta non-sampling errors. Skälet är främst resursbrist. SCB litar nu i icke obetydlig utsträckning till gamla kunskaper vid kvalitetsbedömning. Dessa kan vara förlegade med hänsyn till att ny teknik används samtidigt som att de företeelser man studerar har förändrats."

Uppläggningsen och genomförandet av Kvalitetsfonden 1991/92 är densamma som 1990 års Kvalitetsfond. I denna rapport ges först en översikt och sammanfattning av ansökningarna och handläggningen (avsnitt 2 resp 3). Därefter (avsnitt 4) följer en sammanställning av de utvalda projekten och en översikt över resursfördelningen med fördelning på SCBs avdelningar och moment i statistikproduktionen. En sammanfattning av de enskilda studierna ges i avsnitt 5. I avsnitt 6 görs en sammanställning och analys av det ekonomiska utfallet och det faktiska resursutnyttjandet i form av eventuella tillskott av resurser från de produktansvariga enheterna till kvalitetsprojekten. Avsnitt 7 innehåller en utvärdering och diskussion av de samlade resultaten från kvalitetsstudierna. Där diskuteras nyttan av studierna i förhållande till det avsatta beloppet.

Kvalitetsfonden 1991/92 fördelades till projekt som skulle genomföras under budgetåret 1991/92. Beslut om vilka projekt som tilldelades resurser meddelades i augusti 1991 och rapporteringen skulle varit avslutad den 30 juni 1992. Dispenser till senare avrapportering gavs dock till ett antal projekt på grund av omprioriteringar till följd av bland annat BRA-projektet (Bättre ResursAnvändning).

Trots de goda resultaten beslöts att ingen ny kvalitetsfond skulle inrättas för 1992/93. Skälet var främst en önskan att i stället satsa på "genomlysning" av vissa

statistikprodukter (vilket ungefär betyder översyn, revidering, produktionsteknisk modernisering och eventuell rationalisering).

2 Ansökningar

Ett stort antal ansökningar om projektmedel lämnades in. Sammanlagt inkom det 38 ansökningar. Sammanlagt begärdes 4,3 miljoner kronor. Fördelningen på SCBs avdelningar framgår av följande tabell.

Tabell 1 Ansökningar till Kvalitetsfonden 1991/92 med fördelning på SCBs avdelningar

Avdelning	Antal	Belopp (tkr)
AM (Arbetsmarknadsstatistik)	11	956
A (Areell statistik)	6	580
F (Företagsstatistik)	1	75
I (Individstatistik)	19	2 640
D (Driftavdelning)	1	70
Totalt	38	4 321

I-avdelningen svarar för hälften av antalet ansökningar och mer än hälften av ansökt belopp. Skillnaden mellan avdelningarna avspeglar bland annat de metod- och produktansvarigas bedömning av möjligheten att frigöra personal för kvalitetsarbete och skall inte uppfattas som en indikator på behovet av kvalitetsstudier. F-avdelningen hade t ex inga möjligheter att frigöra mer personal för ytterligare kvalitetsstudier än de som redan hade planerats in i verksamheten.

Resurstilldelningen från Kvalitetsfonden kunde bara tillgodose ungefär en tredjedel av det totala antalet ansökningar och en fjärdedel av det ansökt beloppet. Man kan således konstatera ett mycket stort engagemang och intresse bland SCBs metod- och produktansvariga för kvalitetsfrågor i statistikproduktionen.

Till 1990 års Kvalitetsfond inkom det ca 35 ansökningar. Ansökningarna uppgick till 3,4 miljoner kronor sammanlagt. Även då kom de flesta förslagen från I-avdelningen.

3 Handläggning

Utvecklingsavdelningen (U-avdelningen) har haft ansvaret för handläggningen av kvalitetsfondens projekt. Samma handläggningsrutiner har följts som i 1990 års Kvalitetsfond.

Arbetet vid U-avdelningen har bestått av

- (1) Genomgång av ansökningar samt kontakter och diskussioner med projektansvariga samt med avdelningarnas metodstatistiker, samt fördelning av medlen.
- (2) Viss medverkan i planering och analys av enskilda projekt.
- (3) Anvisningar för avrapportering av projekten.
- (4) Genomgång av färdiga rapporter och anmälan till ekonomienheten, när projekten avrapporterats, varefter ekonomienheten gjort utbetalning.
- (5) Utvärdering som redovisas i denna rapport och bland annat behandlar frågorna: Vad blev den samlade nyttan och utbytet? Kunde man dra nytta av tidigare metodarbete? Fick produkten göra några extra satsningar för att genomföra kvalitetsstudien?

För övrigt hänvisas till avsnitt 2 i rapporten om Kvalitetsfonden 1990 (R&D Report 1991:7) där det ges en relativt utförlig redogörelse för förutsättningarna för ansökan, uppläggningsen av rapporten och anvisningarna för den ekonomiska redovisningen.

4 **Resursfördelning**

Resurserna fördelades ursprungligen till 13 projekt. Det konstaterades på ett tidigt stadium att ett av projekten (A1, Svarsfel i miljöskyddskostnadsstatistiken) inte kunde genomföras på grund av att det hade gått för lång tid sedan den ordinarie undersökningen genomfördes. Detta avgjordes efter konsultationer med företagsstatistiken vid SCB och efter kontakter med några stora företag. Resurserna för detta projekt (100 tkr) omfördelades istället till två andra projekt som inte hade fått någon tilldelning i den första omgången. Således tillkom istället A2, Analys av luftkvalitet i tätorter (65 tkr) och I/SOC 1, Studie av kommunernas redovisning avseende servicehus med lägenheter och servicelägenheter i vanliga bostadshus (35 tkr).

Projektkoden före resp projekt hänvisar till avdelning och ordningsnummer bland avdelningens ansökningar.

Projekt, ansvarig och tilldelat belopp:

AM 1	Bortfallsstudie i AKU genom subsampling. Jan Hörngren, AM/AKU-S (42 tkr)
AM 3	Komplettering och vård av SUN-koden Hans Odelholm, AM/U-Ö (71 tkr)
AM 4	Utvärdering av kvaliteten i vissa av SCBs yrkesregister Anita Olofsson och Margit Strandberg, AM/LEDN-S (127 tkr)

- AM 10 Arbetsställens och företags demografi - utveckling av register som följer arbetsställens uppkomst och nedläggning
Hans Björklund, AM/RA-Ö (100 tkr)
- (A 1 Svarsfel i miljöskyddskostnadsstatistiken)
Roland Friberg, A/MI-S (100 tkr)
- A 2 Analys av luftkvalitet i tätorter
Andreas Richter, A/MI-S (65 tkr)
- A 3 Lagfartsuppgifter - kvalitetseffekter vid omläggning av administrativa rutiner
Catarina Elffors, A/BF-S (105 tkr)
- A 6 Arealkontroll av betesmark i lantbruksregistret
Gerda Ländell, A/LA-Ö (60 tkr)
- F 1 Utredning angående omräkning av värden i samband med avskrifter i industristatistiken
Lars Berglund, F/IND-S (75 tkr)
- I/EFP 7 Utnyttjande av registeruppgifter för förenklade självdeklarationer
Leif Johansson, I/EFP-Ö (80 tkr)
- I/HS 1 Bortfallskontroll av dödsorsaksuppgifter
Yvonne Lönn och L A Johansson, I/HS-S (150 tkr)
- I/SOC 1 Studie av kommunernas redovisning avseende servicehus med lägenheter och servicelägenheter i vanliga bostadshus
Ann-Christine Palmgren, I/SOC-S (35 tkr)
- I/SOC 4 Vuxna missbrukare - jämförelse mellan två uppgiftskällor
Ingrid Florén och Pieter Langlet, I/SOC-S (45 tkr)
- I/TSÄK 1 Granskning av källmaterial över vägtrafikolyckor
Krister Spolander, I/TSÄK-S (123 tkr)
- D 1 Demografiska och ekonomiska uppgifter till system IE för bättre analys av fältarbete
Evert Blom, U/PLAN-Ö (70 tkr)

Projektens fördelning på SCBs avdelningar och moment i statistikproduktionen framgår av tabell 2 på följande sida.

Tabell 2 Fördelning av resurser - budgeterade medel (tkr)

Moment	AM	A	F	I	D	Totalt
Register, datainsamlingsrutiner	227	105	-	248	70	650
Mätfel	-	60	-	35	-	95
Bortfall	42	-	75	150	-	267
Kodning	71	-	-	-	-	71
Övrigt	-	65	-	-	-	65
Totalt	340	230	75	433	70	1 148

Registerfrågor och kvalitetsproblem i samband med datainsamlingen har förts samman till en kategori "Register, datainsamlingsrutiner" på grund av att momenten knappast går att separera från varandra på ett tillräckligt tydligt sätt. Det framgår av tabellen att något mer än hälften av de tilldelade resurserna har fördelats till datainsamlingsfasen. En fjärdedel av resurserna har tilldelats mätfel och bortfall. I 1990 års Kvalitetsfond låg tyngdpunkten på mätfel och återintervjuer.

Projekt A2 - Analys av luftkvalitet i tätorter - har förts till kategorin "övrigt" beroende på att projektets innehåll omfattar flera olika moment i statistikproduktionen och flera olika aspekter av kvalitetsbegreppet: representativitet och jämförbarhet, utvärdering av trender ("prognoskvalitet") samt datakvalitet, särskilt mätmetoder, kalibreringsrutiner och datahantering.

5 Projektöversikter

AM 1 Bortfallsstudie i AKU genom subsampling

Bortfallet i AKU har ökat oroväckande under de senaste åren. Man vill genom detta projekt undersöka bortfallets inverkan på AKUs skattningar av antalet arbetslösa och samtidigt få en uppfattning om bortfallets inverkan på skattningar av sysselsatta och personer ej i arbetskraften. Projektet har bestått av två bortfallsstudier, den ena baserad på ett suburval av bortfallsindivider från ordinarie AKU och den andra baserad på Arbetsmarknadsstyrelsens (AMS) sökanderegister. Resultaten visar att bortfallet i AKU orsakar en systematisk underskattning av antalet arbetslösa. Bortfallsfelet är större bland män än hos kvinnor. För att korrigera bortfallsfelet av antalet arbetslösa i AKU förelås att SCB får möjlighet att utnyttja uppgifter från AMS sökanderegister. En metodstudie har visat att hjälpinformation från sökanderegistret reducerar såväl bortfallsfelet som slumpfelet.

Hörngren, J.: Två bortfallsstudier i AKU (1992-06-11), AM/AKU-S

AM 3 Komplettering och vård av SUN-koden (SUN är förkortning för Svensk utbildningsnomenklatur)

I samband med kodningen av utbildningsfrågan i Folk- och bostadsräkningen 1990 (Fob90) har det påvisats ett stort antal klassificeringsproblem. Kvalitetsstudien innebär att personal från registret över Befolkningens utbildning och handläggare av utbildningsfrågan i FoB90 gemensamt går igenom material från utbildningskodningen i FoB90 för att uppdatera och förbättra kodförteckningen för utbildningsnomenklaturen. Projektet har resulterat i en genomgång av gymnasieskolans ca 500 specialkurser med avseende på inträdeskrav, utbildningslängd och utbildningens innehåll. Ändringar har lagts in i den alfabetiska versionen av SUN-koderna. Förslag till ändringar har också underställts SUN-nämnden för beslut. Det konstateras att projektet har lett till betydande förbättringar av både systematisk och alfabetisk version av Svensk utbildningsnomenklatur (SYSTSUN och ALFASUN).

Odelholm, H.: Slutrapport avseende projekt AM 3: Komplettering och vård av SUN-koden (1992-07-10), AM/U-Ö

Bilagor:

Svensk utbildningsnomenklatur (SUN). Del 1. Systematisk version (FoB90-versionen). Meddelanden i samordningsfrågor, juli 1992

Svensk utbildningsnomenklatur (SUN). Del 2. Alfabetisk version. Meddelanden i samordningsfrågor, juli 1992

AM 4 Utvärdering av kvaliteten i vissa av SCBs yrkesregister

Projektet genomfördes inte beroende på att det finns planer inom SCB att övergå till en förnyad standard för yrkeskodning (ISCO-88).

AM 10 Arbetsställens och företags demografi - utveckling av register som följer arbetsställens uppkomst och nedläggning

Företag och arbetsställen nybildas, omstruktureras och avvecklas ständigt. Genom att följa individerna och deras koppling till företag och arbetsställen över tiden kan man få underlag till en tillfredsställande bedömning av dynamiken på arbetsmarknaden. Företag och arbetsställen identifieras i Centrala företags- och arbetsställeregistret (CFAR) med organisationsnummer resp CFAR-nummer. Identiteterna kan ändras av många olika skäl och saknar den stabilitet som krävs vid studier av förändringar i företagsstatistiken. Syftet med projektet är att undersöka när nytillkomna registernummer motsvarar nytillkomna företag resp arbetsställen och att skapa förutsättningar för att studera uppkomst, nedläggningar samt förändringar av befintliga företag och arbetsställen och därigenom möjliggöra studier av arbetskraftens rörlighet på arbetsmarknaden. Resultaten från projektet är preliminära och det återstår att göra kompletterande databearbetningar. Det framgår av rapporten att ca 79 000 organisationsnummer tillkom mellan 1989 och 1990. Ca 76 000 upphörde samtidigt. Det framgår också fördelningen

av dessa antal på olika slag av organisatoriska förändringar bland företag och arbetsställen.

Tegsjö, B.: Rapport från projektet "Arbetsställens och företags demografi" (1992-07-08), AM/RA-Ö

A 2 Analys av luftkvalitet i tätorter

Projektet pågår och kommer att avslutas tidigast omkring årsskiftet 92-93. Projektet har utvidgats och ingår nu i ett större projekt som handlar om luftkvalitet, med tonvikt på indikatorer och indexkonstruktioner.

A 3 Lagfartsuppgifter - kvalitetseffekter vid omläggning av administrativa rutiner

Prisstatistiken över försålda lantbruksenheter bygger sedan 1979 på uppgifter om förvärv som prövats enligt jordförvärvslagen. Prövningen har utförts av lantbruksnämnderna och har redovisats på särskilda inventeringsblanketter. När jordförvärvslagen ändrades den 1 juli 1991 upphörde lantbruksnämndernas inventeringar. Därmed försvann också dataunderlaget för statistiken i dess nuvarande utformning. Syftet med projektet är att studera vilka effekterna blir på prisstatistiken när man övergår från statistik baserad på lantbruksnämndernas inventeringsblanketter till statistik baserad på uppgifter från lagfartsregistret. Projektet syftar också till att ge underlag för nödvändiga förändringar av statistiken. Resultaten visar på att det kan bli stora problem med jämförelser över tiden på grund av skillnaderna mellan dataunderlagen. Till exempel är de genomsnittliga köpeskillningarna nästan alltid lägre i lagfartsmaterialet än i inventeringsmaterialet. Likaså noteras det att taxeringsnivåerna i de allra flesta fall är högre i lagfartsmaterialet än i inventeringsmaterialet. Det framhålls i rapporten att "skillnaderna mellan materialen är så komplexa att man inte med hjälp av uppgifter avseende första halvåret 1991 kan skapa en tillräcklig grund för att åstadkomma jämförbart material och därmed tillgång till de längre serier av tvärsnittsdata som brukar efterfrågas. Det krävs ett större underlag för att eventuellt kunna bilda en nödvändig brygga mellan materialen." Beträffande statistikredovisningen framhålls det att den fortsatta redovisningen baserad enbart på uppgifter om lagfarter inte kan bli så detaljerad som hittills.

Elffors, C.: Lagfartsuppgifter - omläggning av administrativa rutiner för insamling av uppgifter vid försäljning/överlåtelse av lantbruksenheter (1992-04-30), A/BF-S

A 6 Arealkontroll av betesmark i lantbruksregistret

I en undersökning av betesmarkens omfattning och användning som gjordes 1989 vid enheten för lantbruksstatistik konstaterades en kraftig underskattning av arealen betesmark. Den "verkliga betesmarksarealen" var i genomsnitt 25 procent större än den

som redovisades till lantbruksregistret. Kvalitetsfondens projekt har syftat till att belysa kvaliteten på redovisningen av betesmark i 1991 års uppgiftsinsamling till lantbruksregistret, då ett nytt avsnitt om betesmark skulle testas i tre län. Projektet har också syftat till att testa lämpliga mätmetoder och lämplig ambitionsnivå till exempel vid avgränsning mellan olika ägoslag. Kontrollmätning av betesmarksarealen har gjorts på 23 gårdar i Uppsala, Jönköpings och Jämtlands län. Gårdarna ingår i den grupp som har uttagits för arealmätning av åkermarken. Resultaten visar att bland de lantbrukare som redovisat betesmark har flertalet redovisat något för stora arealer. En tredjedel av lantbrukarna har inte redovisat någon areal i avsnittet om betesmark trots att det vid kontrollmätningen visat sig finnas betesmark. Detta ger sammantaget för de 23 gårdarna att endast drygt 70 procent av den totalt uppmätta betesmarken har redovisats i lantbruksregistret. Fältkontrollerna har därutöver visat flera exempel på att definitionen av ägoslaget betesmark behöver förtydligas. En samling väl beskrivna exempel på olika typer av marker, som bör redovisas som betesmark, kan förtydliga definitionen.

Ländell, G.: Kontrollmätning av betesmarksarealer som redovisats till lantbruksregistret (1992-06-03), A/LA-Ö

F 1 Utredning angående omräkning av värden i samband med avskrifter i industristatistiken

I den årliga industristatistiken kompenseras bortfall av variabelvärden genom avskrifter från förra årets redovisning när sådana finns. Avskrifterna görs med samma värden som redovisats året förut, och detta värde upprepas. Hänsyn tas inte till förändringar som kan ha inträffat mellan åren. Kvalitetsstudiens målsättning är att bedöma om det är riktigt och meningsfullt att göra omräkningar av avskrifter med hänsyn till branschens utveckling enligt de svarande och/eller med utnyttjande av administrativa material. Studien är en del i ett större och alltjämt pågående projekt, där industristatistiken revideras. Kvalitetsfondens delar avser användningen av avskrifter. Rapporten behandlar gruppindelning och olika sätt att använda avskriftsinformation, föreslagna förfaranden för objektbortfall och tillvägagångssätt för imputering vid olika typer av objektbortfall och olika typer av variabler. Avskriftsinformationen används för att fördela totaler i värdemodeller på delposter då ett arbetsställes verksamhet kan anses oförändrad och, efter omräkningar med hänsyn till löne- resp prisutveckling, för att estimeras sysselsättningsvariabler och kvantitetsuppgifter för bränslen och drivmedel. Det konstateras i avslutningen att revideringen av industristatistiken har varit mest inriktad på bortfall och undertäckning. Inkonsistenser har upptäckts och korrigerats. Revideringen har i flera avseenden gett erfarenheter som leder till förbättringar i framtiden. - En förstudie till detta projekt ingick i Kvalitetsfonden 1990.

Elvers, E.: Redovisning av projektet F1 Utredning angående omräkning av värden i samband med avskrifter i industristatistiken (1992-06-25), F/SMS-S. (Denna rapport är en lägesrapport för estimationsmetoder till styrgruppen för revidering av industristatistiken.)

I/EFP 7 Utnyttjande av registeruppgifter för förenklade självdeklarationer

Projektet genomfördes inte beroende på att förutsättningarna för att använda administrativa register med skatteuppgifter ändrades mycket kraftigt i och med skattereformen 1990. Möjligheterna att genomföra en kvalitetsstudie kommer att förbättras avsevärt om en studie istället baseras på material från 1991.

I/HS 1 Bortfallskontroll av dödsorsaksuppgifter

Den 1 juli 1990 överfördes folkbokföringen från Svenska kyrkan till den lokala skattemyndigheten. I samband med detta ändrades insamlingsrutinerna för dödsorsaksuppgifter. Den nya ordningen innebär för SCBs del sannolikt ett väsentligt större bortfall av dödsorsaksuppgifter, i och med att insamlingen av uppgifterna inte längre följs upp på lokal nivå. Bortfallet kan påverka dödsorsaksstatistiken kraftigt. Kvalitetsstudiens syfte är att fastställa bortfallets omfattning och att utarbeta rutiner för bortfallsuppföljning. Man undersökte även hur lång tid det tog innan intygen om dödsorsak hade skickats in till SCB. Tre veckor är den föreskrivna tiden. "Delay-medelvärde" låg på ungefär 14 dagar och majoriteten av intyg kom in till SCB inom de föreskrivna tre veckorna. Bortfallet av intyg uppgick till 5 procent. Detta är en markant ökning jämfört med vad som varit fallet tidigare år. Bortfallet för 1990 låg på cirka 1 procent. Det konstateras att det är den nya rutinen för insändande av dödsorsaksintyg som orsakar det ökade bortfallet.

Bygren, M.: Tidsuppföljning av läkarnas och sjukhusens redovisning av intyg om dödsorsak (1992-08-20), I/HS-S

I/SOC 1 Studie av kommunernas redovisning av servicehus med lägenheter och servcelägenheter i vanliga bostadshus

Statistiken över servicehus med lägenheter gjordes om 1987. Sedan omläggningen har man kunnat konstatera att vissa kommuner (som är uppgiftslämnare till statistiken) har haft svårigheter att skilja mellan servicehus med lägenheter och servicelägenheter i vanliga bostadshus. Genom kvalitetsstudien vill man kunna utforma mer precisa definitioner över boendeformer för äldre och handikappade personer. Studien genomfördes med hjälp av telefonintervjuer i nio kommuner. Resultaten visade att SCBs definitioner är missvisande. För att höja kvaliteten i statistiken över serviceboende för äldre och handikappade kommer definitionerna att ses över. Arbetet med att höja kvaliteten i statistiken kommer att fortsätta i en arbetsgrupp, där socialdepartementet har uppdragit åt Socialstyrelsen, tillsammans med bland andra SCB, att föreslå enhetliga definitioner och begrepp inom äldre- och handikappomsorgen.

Palmgren, A-C.: Rapport till Kvalitetsfonden 91/92. Studie av kommunernas redovisning avseende servicehus med lägenheter och servicelägenheter i vanliga bostadshus (1992-08-17), I/SOC-S

I/SOC 4 Vuxna missbrukare - jämförelse mellan två uppgiftskällor

Statistiken över insatser för vuxna missbrukare baseras på uppgifter från två olika uppgiftslämnare: länsstyrelserna som rapporterar dom till tvångsvård på grund av missbruk och vårdinstitutionerna som rapporterar inskrivningar för tvångsvård. Man har konstaterat skillnader mellan de båda datakällorna. Projektets syfte är att ta reda på hur skillnaderna ser ut och vilka förklaringar till skillnaderna som är mest troliga. Resultaten visar att 11 procent har dömts till tvångsvård men inte rapporterats som intagna till vårdinstitution och att 9 procent rapporterats som intagna till vårdinstitution men utan dom. Resultaten antyder att misstämmelelserna är större under första och fjärde kvartalen, vilket kan peka på periodiseringsfel mellan år eller förseningar i rapporteringen från vårdinstitutionerna. Man har för avsikt att upprätta ett register som omfattar tre på varandra följande kalenderår, för att på så sätt se om felen i "mittåret" kan elimineras av de uppgifter som finns rapporterade under de år som kommer före respektive efter "mittåret". Det övervägs också att lägga in kvartalsvisa matchningar mellan de båda registren i den löpande statistikproduktionen.

Langlet, P. och Florén, I.: Vuxna missbrukare - jämförelse mellan två uppgiftskällor (1992-06-10), I/SOC-S

I/TSÄK 1 Granskning av källmaterial över vägtrafikolyckor

I statistiken över vägtrafikolyckor med personskador har flera jämförande studier visat att det finns stora skillnader mellan SCBs statistik och Vägverkets statistik i de fall redovisningen borde stämma överens. Anledningen till detta torde i huvudsak vara att polisen inte vidarebefordrat alla kopior på olycksblanketter till de båda myndigheterna. Särskilt stort har bortfallet i rapporteringen visat sig vara för anmälningar avseende olyckor med enbart skadade (och inte dödade) personer. Kvalitetsstudiens syfte är bland annat att ta reda på varför inte alla personskadeolyckor rapporteras till SCB och vad som kan göras för att få upp rapporteringen på en hög, stabil och likartad nivå över landet. Studien syftar också till att visa uppdragsgivare att kvalitetsförbättringar kan göras i den polisrapporterade olycksstatistiken. Av resultaten framgår det att i de 17 undersökta polisdistrikten återfanns 192 olycksblanketter som SCB borde ha fått och därmed lika många olyckor som borde ha redovisats i statistiken. Antalet olyckor borde ha varit 9,6 procent högre. Vid ett motsvarande uteblivet inskick av olycksblanketter från landets övriga polisdistrikt skall omkring 1 550 olyckor och 2 000 skadade personer ha saknats i den årliga definitiva redovisningen av SCB. - En liknande studie - Kvalitetskontroll av vägtrafikolycksstatistiken - ingick i Kvalitetsfonden 1990.

Alexandersson, S.: Kvalitetsundersökning avseende statistik över vägtrafikolyckor med personskada. Preliminär rapport (1992-06-26), I/TSÄK-S

D 1 Demografiska och ekonomiska uppgifter till system IE för bättre analys av fältarbete

Nya strukturella grepp måste prövas för att SCB skall kunna vidareutveckla och effektivisera den datainsamling som sker genom intervjuer. En tänkbar åtgärd är att införa ett basurval för besöksintervjuverksamheten och att utnyttja demografiska och

ekonomiska uppgifter som hjälpinformation för att åstadkomma ett effektivare fältarbete och förbättra analysmöjligheterna. Kvalitetsfondens projekt består i en studie av reskostnadseffekter vid övergång till basurval. Ett basurval kan innebära besparingar om det finns ett samband mellan storleken på intervjuarnas arbetsområden (och därmed avståndet till urvalspersonerna) och reskostnader. Tre områden har valts ut: ett glesbygdsområde, ett tätbebyggt område och ett medelbefolkat område. Sambandet mellan ytan av intervjuarnas arbetsområden och den genomsnittliga reskostnaden per urvalsenhet studerades med (linjär) regressionsanalys. Det var endast i glesbygdsområdet som det kunde påvisas något klart samband mellan variablerna. Resultaten av olika sätt att konstruera basurval visade att i glesbygdsområden är det så gott som omöjligt att konstruera primära urvalsenheter som är tillräckligt stora för att inte snabbt nötas ut och samtidigt tillräckligt små för att ge en kostnadsreducering. Det konstateras också att det inte är osannolikt att man vid införande av basurval visserligen får en besparing avseende reskostnaderna, men drabbas av fördyringar i andra avseenden. Studiens resultat ger inte tillräckligt stöd för att införa basurval vid SCB. Det framhålls avslutningsvis att "om SCB har för avsikt att införa ett partiellt basurval för sina besöksundersökningar måste hänsyn tas till att verksamhetens kvalitetsförutsättningar förändras. Den konkurrensfördel som SCB anses ha genom hög kvalitet och oantastliga metoder riskerar man att sätta på spel för att istället konkurrera på medtävlarnas villkor".

Berglund, E.: Basurval vid SCB? Studier av reskostnadseffekter vid övergång till basurval. R&D Report 1992:4, mars 1992. SCB, U-avdelningen

6 Kostnadssammanställning

Tabell 3 Tilldelade och utnyttjade medel samt produkternas egna tillskott

Projekt		Tilldelat (tkr)	Utnyttjat (tkr)	Eget tillskott
AM 1	Bortfallsstudie i AKU genom subsampling	42	54	12
AM 3	Komplettering och vård av SUN-koden	71	83	12
AM 4	Utvärdering av kvaliteten i vissa av SCBs yrkesregister	127	-	-
AM 10	Arbetsställens och företags demografi	100	33	-
A 2	Analys av luftkvalitet i tätorter	65	-	-
A 3	Lagfartsuppgifter - kvalitetseffekter vid omläggning av administrativa rutiner	105	104	-
A 6	Arealkontroll av betesmark i lantbruksregistret	60	59	-
F 1	Utredning angående omräkning av värden i samband med avskrifter i industristatistiken	75	92	17
I/EFP 7	Utnyttjande av registeruppgifter för förenklade självdeklarationer	80	-	-
I/HS 1	Bortfallskontroll av dödsorsaksuppgifter	150	53	-
I/SOC 1	Studie av kommunernas redovisning av servicehus och servicelägenheter	35	32	-
I/SOC 4	Vuxna missbrukare - jämförelse mellan två uppgiftskällor	45	43	-
I/TSÄK 1	Granskning av källmaterial över vägtrafikolyckor	123	86	-
D 1	Demografiska och ekonomiska uppgifter till system IE	70	105	35
Totalt		1 148	744	76

Kostnadssammanställningen visar att endast 744 tkr (65 procent) förbrukades av de 1 148 tkr som ursprungligen fördelades till 14 projekt. Tre projekt som tillsammans tilldelades 272 tkr genomfördes inte. Projekten är "Utvärdering av kvaliteten i vissa av SCBs yrkesregister" (AM 4), "Analys av luftkvalitet i tätorter" (A2) och "Utnyttjande av registeruppgifter för förenklade självdeklarationer" (I/EFP 7). Projektet "Bortfallskontroll av dödsorsaker" (I/HS 1) tilldelades 150 tkr men förbrukade bara 53 tkr. Ett annat projekt som förbrukade betydligt mindre resurser i förhållande till vad som tilldelades är "Arbetsställens och företags demografi" (AM 10). Enheternas egna tillskott till projekten uppgick till sammanlagt 76 tkr.

7 Utvärdering

Vid utvärderingen av 1990 års Kvalitetsfond konstaterades att kvalitetsstudierna genomförts och avrapporterats på ett mycket tillfredsställande sätt och att studierna gett påtagliga resultat i form av en ökad kunskap om kvaliteten och bättre statistik. Detta gäller också de kvalitetsstudier som ingår i Kvalitetsfonden 91/92. Studierna är väl genomförda och innebär sammantaget ett betydande kunskapstillskott för SCBs anslagsfinansierade produktion. De bör även kunna få effekter på den uppdragsfinansierade delen av produktionen.

I anvisningarna till Kvalitetsfonden sades att projekten borde visa hur de utnyttjar redan existerande kunskap genom att hänvisa till relevanta referenser. Endast ett projekt har gjort så - "Bortfallsstudie i AKU genom subsampling" (AM 1). Om detta beror på förbiseende, att projekten är pionjärprojekt eller på bristande kunskap om och tillgång till facklitteratur har inte hunnit klarläggas men får tas upp till diskussion vid U-avdelningen.

Man kan konstatera att bara två tredjedelar av de tilldelade resurserna kunde utnyttjas för projekten. Den låga utnyttjandegraden förklaras till stor del av ändrade förutsättningar för studiernas genomförande mellan det att ansökningarna formulerades och beslut meddelades om att projekten tilldelats resurser. I Kvalitetsfonden 1990 var utnyttjandegraden 86 procent. Enheternas egna tillskott av resurser var då också betydligt större.

"Bortfallsstudie i AKU genom subsampling" har bekräftat misstankarna om underskattning av antalet arbetslösa i AKU och leder till åtgärder som förbättrar statistiken. Projektet "Lagfartsuppgifter - kvalitetseffekter vid omläggning av administrativa rutiner" pekar mycket tydligt på de svårigheter som uppstår när statistikproduktionen läggs om och baseras på ett sämre dataunderlag. Projektet har i detta fall inneburit en förbättrad kunskap om kvalitetsproblemen och därmed också förbättrade möjligheter att lösa dem. "Utredning angående omräkning av värden i samband med avskrifter i industristatistiken" är ett viktigt projekt som, när det är avslutat, kommer att innebära en förbättrad industristatistik. Detta gäller särskilt kvantifieringen av förändringar mellan år. Projektet "Vuxna missbrukare - jämförelse mellan två uppgiftskällor" har pekat på en enkel metod att hantera kvalitetsproblem, som främst kan förklaras av periodiseringsfel mellan år kombinerat med en eftersläpning i rapporteringen från vissa uppgiftslämnare. Man skapar ett nytt register - ett "treårsregister" - som består av redovisningsåret plus åren före respektive efter detta år. Projektet "Granskning av källmaterial över vägtrafikolyckor" har återigen visat på de

besvärliga datainsamlingsproblem som finns inom statistiken över vägtrafikolyckor. Det är naturligtvis viktigt att denna statistik blir tillförlitlig. Idén att skapa ett basurval för SCBs besöksintervjuverksamhet behandlades i ett projekt. Slutsatsen härav blev att ett rikstäckande basurval inte är aktuellt för SCB med de då givna förutsättningarna. Projektet belyser en del av de problem som SCB ställs inför när uppdragsverksamheten måste öka samtidigt som priskonkurrensen ökar mellan olika surveyinstitut.

R & D Reports är en för U/ADB och U/STM gemensam publikationsserie, som från 1988-01-01 ersätter de tidigare "gula" och "gröna" serierna. I serien ingår även **Abstracts** (sammanfattning av metodrapporter från SCB).

R & D Reports Statistics Sweden are published by the Department of Research & Development within Statistics Sweden. Reports dealing with statistical methods have green (grön) covers. Reports dealing with EDP methods have yellow (gul) covers. In addition, abstracts are published three times a year (light brown/beige covers).

Reports published during 1992:

1992:1
(grön)	Industrins konkurrenskraft och produktivitet i fokus - en utvärdering av statistiken (Margareta Ringquist)
1992:2
(grön)	Automated Coding of Survey Responses: An International Review (Lars Lyberg and Pat Dean)
1992:3
(grön)	TABELLER ,... TABELLER ,... TABELLER ,... - Variation och Förnyelse (Per Nilsson)
1992:4
(grön)	Basurval vid SCB? Studier av reskostnadseffekter vid övergång till basurval (Elisabet Berglund)
1992:5
(beige)	Abstracts I - sammanfattning av metodrapporter från SCB
1992:6
(grön)	Utvärdering av framskrivningsförfarande för UVAV-statistik (Kerstin Forssén & Bengt Rosén)
1992:7
(grön)	Cross-Classified Sampling for the Consumer Price Index (Esbjörn Ohlsson)
1992:8
(grön)	Bortfallsbarometern nr 7 (Mats Bergdahl, Pär Brundell, Anders Lindberg, Håkan Lindén, Peter Lundquist, Monica Rennermalm)
1992:9
(beige)	Abstracts II - sammanfattning av metodrapporter från SCB
1992:10
(gul)	Organizing the Metainformation Systems of a Statistical Office (Bo Sundgren)
1992:11
(grön)	CLAN - ett SAS-program för skattningar av medelfel (Claes Andersson, Lennart Nordberg)

- 1992:12 KVALITETSRAPPORTEN - Utveckling av kvaliteten för SCBs statistik-
(grön) produktion (**Jan Eklöf, Per Nilsson**)
- 1992:13 The Use of Registers as Auxiliary Information in the Swedish Labour
(grön) Force Survey (**Jan Hörngren**)
- 1992:14 Abstracts III - sammanfattning av metodrapporter från SCB
(beige)
- 1992:15 Operationalising a Hedonic Index in an Official Price Index Program:
(gul) personal computers in the Swedish import price index (**Jörgen Dalén**)
- 1992:16 Some Properties of Statistical Information: Pragmatics, Semantics, and
(gul) Syntactics (**Bo Sundgren**)
- 1992:17 Statistical Metainformation Systems - Pragmatics, Semantics, Syntactics
(gul) (**Bo Sundgren**)
- 1992:18 SAMU - The System for Co-ordination of Samples from the Business
(grön) Register at Statistics Sweden (**Esbjörn Ohlsson**)

Tidigare utgivna R&D Reports kan rekvireras från Ingvar Andersson, U/LEDN, SCB, 115 81 STOCKHOLM (telefon 08-783 41 47, telefax 08-783 45 99).

G-090693-93 01016 - 1

CATARINA ELFFORS

A/BF-S